

Docentenhandleiding

Rijksmuseum
Groep 6

Inhoud

Vorbereidende les

Afsluitende les

Aanvullend materiaal bij deze lessen staat op de website:

Introductiefilmpje

PowerPoint presentatie

Vorbereidende les groep 6

Proef de Gouden Eeuw

Doel van de les

In deze les krijgen de leerlingen een introductie op de kunst en geschiedenis uit de Gouden Eeuw aan de hand van een beeldende opdracht. Hierdoor zien en begrijpen de leerlingen meer tijdens hun museumbezoek en zal de kennis beter beklipven. De les begint met een introductiefilmpje waardoor de leerlingen weten waar ze heen gaan (Rijksmuseum) en wat ze gaan doen (interactief programma). Vervolgens krijgen de leerlingen een eerste kennismaking met de Gouden Eeuw aan de hand van een PowerPoint-presentatie waarin Rembrandt centraal staat. U legt uit dat schilders in de tijd van Rembrandt zelf verf moesten maken. Dat deden de leerlingen van de schilders (meester) voor hen. Dan volgt de opdracht: de leerlingen gaan zelf verf maken. Daarna schilderen ze met hun zelfgemaakte verf één van de afbeeldingen uit de PowerPoint-presentatie na. De les eindigt met een bespreking van de eindresultaten. Hang deze op in de klas. Hier gaat u mee verder in de afsluitende les na het museumbezoek.

Tijdsduur

60 minuten

Mocht u in verband met de beschikbare tijd niet toekomen aan een volledige voorbereidende les, dan verzoeken we u in elk geval wél het introductiefilmpje aan uw leerlingen te tonen. De les is verder dusdanig opgezet, dat het vrij eenvoudig is om onderdelen achterwege te laten of uit te breiden.

Lesindeling

5 minuten	Inleiding en bekijken introductiefilmpje Rijksmuseum, klassikaal
10 minuten	Introductie aan de hand van de PowerPoint-presentatie, klassikaal
20 minuten	Zelf verf maken
20 minuten	Schilderen met de zelfgemaakte verf
5 minuten	Afronden, klassikaal

Materiaal

- Beamer of digibord voor de PowerPoint-presentatie
- Bekertjes/potjes/fotokokertjes
- Pigment (of anders geraspte bord- of stoelkrijtjes (half krijtje per kleur: rood, geel, blauw)
- Lepels
- Kommetje volle melk
- Kwasten
- Pot water
- Witte vellen papier

Bijlagen op www.museumpleinbus.nl

- Introductiefilmpje Rijksmuseum op www.museumpleinbus.nl
- PowerPoint presentatie

Proef de Gouden Eeuw

5 minuten - Inleiding en bekijken introductiefilmpje Rijksmuseum, klassikaal

Vertel: binnenkort gaan we met de groep naar het Rijksmuseum. We gaan nu eerst een introductiefilmpje bekijken. Download het introductiefilmpje op www.museumpleinbus.nl.

Stel aan de hand van het filmpje enkele vragen. Wat is een museum? Ben je al eens in een museum geweest? Heb je wel eens van het Rijksmuseum gehoord? Wat is daar allemaal te zien? Uit welke eeuw gaan we schilderijen en andere spullen bekijken?

10 minuten- Introductie aan de hand van de Powerpoint-presentatie, klassikaal

De PowerPoint-presentatie bevat 7 slides en is bedoeld als introductie en eerste kennismaking met de Gouden Eeuw aan de hand van schilderijen van Rembrandt. Op de volgende pagina's staan de slides, inclusief informatie en vragen die u aan de groep kunt stellen. Schuingedrukt staan de juiste antwoorden erachter. Onder de afbeelding staat telkens titel en vervaardiger. Daarmee kunt u via www.rijksmuseum.nl meer informatie vinden over de schilderijen. Ga vlot door de Powerpoint-presentatie heen en houd de tijd in de gaten.

Dia 1 Zelfportret Rembrandt op jonge en op oudere leeftijd.

Zelfportret op jeugdige leeftijd, Rembrandt, 1628-1629

Zelfportret als de apostel Paulus, Rembrandt, 1661

Vraag

Dit is Rembrandt, een beroemde schilder uit de 'Gouden Eeuw'. Zo wordt de 17de eeuw ook wel genoemd. Waarom zou dat zijn?

We noemen het de Gouden Eeuw, omdat de Nederlanders toen erg rijk werden door de handel.

Vraag

Rembrandt schilderde zichzelf vaak om zo te leren hoe je een gezicht mooi kunt schilderen. Hij kreeg namelijk vaak de opdracht van rijke Nederlanders om een portret van hen te maken. Kijk eens naar het zelfportret links (jonge leeftijd). Wat is er bijzonder of ongewoon aan dit portret?

Normaal zie je iemands gezicht goed op een portret, maar het gezicht van Rembrandt is in de schaduw. Het licht valt op zijn kaak.

Vraag

Waar komt het licht vandaan?

Het licht komt van links.

Vraag

Kijk eens door je oogharen naar het andere zelfportret (oudere leeftijd). Welke stukken vallen dan het meest op?

Zijn muts, voorhoofd en het boek in zijn hand.

Dia 2 Poppenhuis

Poppenhuis van Petronella Dunois, anoniem, 1675-1700

In de 17de eeuw werden de Nederlanders dus heel erg rijk door de handel. Als je veel geld hebt, dan kun je een mooi, groot huis kopen. Zoals bijvoorbeeld aan de gracht in Amsterdam.

Vraag

Dit is een poppenhuis: zo'n grachtenhuis in het klein. Welke kamer vinden jullie het mooist? Leg uit.

De kamers op de middelste etage zijn de woonvertrekken en het mooist ingericht. Daar was het ook het warmst. Er was toen nog geen centrale verwarming, maar men gebruikte een stoofje met warme kolen erin. En die stonden niet in elke kamer.

Vraag

En zien jullie ook ergens schilderijen hangen aan de muur?

De rijke burgers versierden hun mooie huizen graag met schilderijen. Dat was heel erg fijn voor kunstenaars zoals Rembrandt. Ook voor de kunstenaars was het een Gouden Eeuw.

Dia 3

Maria Trip

Portret van Maria Trip, Rembrandt, 1639

Dit is een portret van Maria Trip. Zij was de dochter van een rijke wapenhandelaar. Dit portret is geschilderd door Rembrandt.

Vraag

Waarom laat iemand een portret van zichzelf maken?

Om te laten zien hoe je eruit ziet. Nu maken we foto's om gebeurtenissen of mensen vast te leggen. Toen maakte men een schilderij.

Vraag

Waarom kun je zien dat Maria Trip rijk is?

Haar kleding en sieraden.

Vraag

Vinden jullie Maria mooi? (aan de jongens vragen)

Dit portret had een speciaal doel. Maria was oud genoeg om te gaan trouwen. Dit portret liet haar vader zien aan mannen die hij geschikt vond voor zijn dochter. Het is dus eigenlijk een soort contactadvertentie / Hyves / Facebook / datingsite!

Dia 4 De Joodse bruid

Portret van een paar als oudtestamentische figuren, genaamd 'Het Joodse bruidje', Rembrandt, 1665-1669

Dit is een beroemd schilderij van Rembrandt: het Joodse bruidje.

Vraag

Kijk eens goed naar de manier van schilderen. Wat kun je daarover zeggen?

Het is dik geschilderd met klodders verf. Het is niet heel precies geschilderd, maar losjes.

Vraag

Wat vinden jullie van dit portret?

Bijvoorbeeld lief, warm, donker.

Dia 5 De Nachtwacht

Het korporaalschap van kapitein Frans Banninck Cocq en luitenant Willem van Ruytenburg, bekend als de 'Nachtwacht', Rembrandt, 1642

Dit is het bekendste schilderij van Rembrandt, de Nachtwacht. Ook dit is een portret, een groepsportret. Vergelijk het maar met een klassenfoto.

Vraag

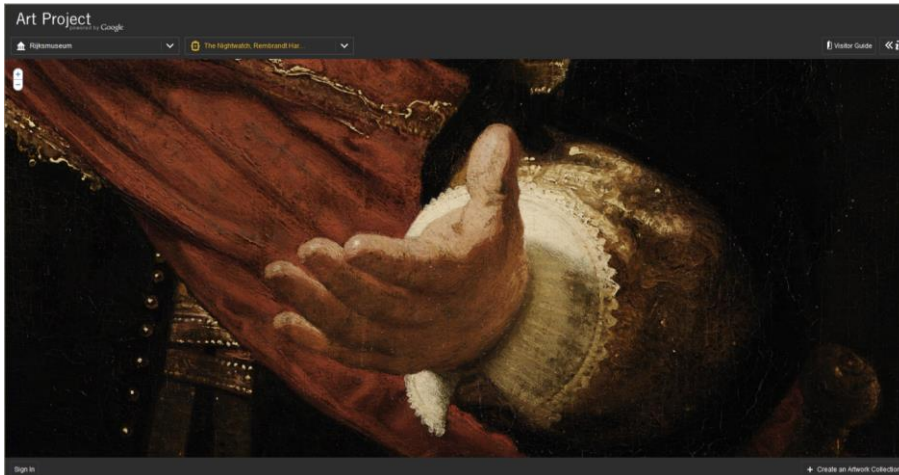
Stel je voor dat dit een klassenfoto is. Denk je dat iedereen dan blij is? Leg uit. *Niet iedereen staat heel duidelijk op het schilderij. Dus het zou kunnen dat de mannen op dit portret niet allemaal even blij waren.*

Vraag

Wat zijn dit voor mannen denk je? Leg uit. *Deze mannen hebben wapens. Het zijn schutters. De schutterij beschermde de stad tegen de vijand.*

Op de volgende slide staat een link naar Google Art. Daar kunt u op klikken en inzoomen op de Nachtwacht en het van heel dichtbij bekijken. Mocht dat niet lukken, blijf dan op deze slide.

Dia 6 Google Art

<http://www.googleartproject.com/museums/rijks/night-watch>

U kunt via bovenstaande link inzoomen op de Nachtwacht. Hierdoor is Rembrandt's manier van schilderen erg goed te zien. U kunt allerlei vragen stellen, bijvoorbeeld: is het dik of dun geschilderd? Is het heel glad of klodderig?

Dia 7 Kleurencirkel en alle afbeeldingen van de vorige dia's

Hier zie je de kleurencirkel (van Johannes Itten) en de schilderijen van Rembrandt naast elkaar. Midden in de kleurencirkel staan de primaire kleuren rood, geel en blauw. De secundaire kleuren (oranje, paars en groen) staan daar omheen. Je kunt dus zien dat als je rood en geel mengt, dat je dan oranje krijgt. De buitenste ring zijn de tertiaire kleuren.

Vraag

Kijk eens goed naar de schilderijen van Rembrandt. Welke kleuren gebruikte hij het meest? *Warme kleuren, zoals bruin, geel en rood. Verder zwart en wit. Er komt nauwelijks blauw voor in zijn schilderijen. Blauw was een hele dure kleur. Dat werd gemaakt van lapis lazuli, een bijzondere blauwe steen. De andere kleuren waren makkelijker te verkrijgen uit aarde en stenen.*

Vraag

Welke kleuren moet je mengen om de kleuren van Rembrandt te krijgen?
Het bruin van Rembrandt krijg je door rood, geel, zwart en wit te mengen.

20 minuten – Zelf verf maken

Rembrandt had veel leerlingen. De eerste paar jaar mochten die leerlingen alleen maar verf maken. Want verf kon je niet zomaar kopen in een tube zoals nu. Pas na een paar jaar gingen de leerlingen leren schilderen. Dat deden ze door de schilderijen van de meester te kopiëren.

De leerlingen gaan nu net als de leerlingen van Rembrandt zelf verf maken en daarna een werk van de meester kopiëren. Zo gaan we dat doen: neem een kopje of plastic bekertje en vul dat met melk. Pak een eetlepel van het pigment of het geraspte krijtje en roer dat door de melk met een kwast. Maak de lepel niet nat, dan kun je er als het nodig is daarna nog makkelijk meer pigment erbij doen. Krijgt het al een ander kleurtje? Maak op deze manier verf in 3 kleuren: rood, geel en blauw. Daarmee kun je alle kleuren maken die je wilt.

20 minuten – Schilderen met de zelfgemaakte verf

Zet slide 7 van de PowerPoint weer aan. De leerlingen krijgen een wit vel papier. De leerlingen maken een ruwe schets van één van de schilderijen die ze zien op de slide. Leg uit, dat schetsen betekent dat je het niet heel precies hoeft na te tekenen. Als de schets klaar is, mengen de leerlingen nu met hun zelfgemaakte verf de juiste kleuren en vullen de schets in.

5 minuten – Afronden, klassikaal

Net als de leerlingen van Rembrandt heeft de groep zelf verf gemaakt. En net als de leerlingen van Rembrandt hebben ze allemaal een kopie van de meester gemaakt. Zo leerde je schilderen.

Vraag wat de leerlingen ervan vonden om zelf verf te maken. Wat vonden ze ervan om verf te maken? En zijn ze tevreden over het eindresultaat?

Afsluitende les

Proef de Gouden Eeuw

Doel van de les

Tijdens deze les reflecteren de leerlingen op de kennis die is opgedaan tijdens de voorbereidende les en het museumbezoek door middel van een afrondende opdracht.

De les begint met het inventariseren van wat de leerlingen nog weten van de Gouden Eeuw na de voorbereidende les en het museumbezoek. Noteer op het (digi)bord wat de leerlingen noemen.

Verdeel de leerlingen in groepjes van 4-5. Per groepje kiezen ze één van de woorden (onderwerpen) die op het bord staan uit. Daarmee gaan ze een pagina uit de krant maken. Bespreek de uiteindelijke resultaten klassikaal.

Tijdsduur

60 minuten

Tijdsindeling en lesbeschrijving

10 minuten Inventarisatie van de kennis, klassikaal

40 minuten Aan de opdracht werken, in groepjes

10 minuten Eindresultaten bespreken en afronden, klassikaal

Materiaal

- Tijdschriften
- (Gekleurd)papier
- Schaar
- Lijm
- Verf
- Kwasten
- Computer
- Boeken

NB: Het is aan te raden om meer tijd vrij te maken voor deze afsluitende les. Doe de opdracht bijvoorbeeld in het kader van beeldende vorming. De leerlingen kunnen dan langer dan 40 minuten aan de opdracht werken met een mooier eindresultaat.

Proef de Gouden Eeuw

10 minuten – Inventarisatie van de kennis, klassikaal

De leerlingen weten nu een heleboel over de Gouden Eeuw en hoe de mensen toen leefden, wat voor werk ze deden, wat ze aten, hoe ze woonden.

Maak een rondje door de klas en laat elke leerling noemen wat hij/zij weet. Schrijf dat op het (digi)bord. Uit de verzameling woorden komen vanzelf een paar onderwerpen naar voren, zoals bijvoorbeeld Rembrandt, oorlog, schepen, handel.

Verdeel nu de klas in groepjes van 4-5 leerlingen. Ieder groepje kiest een onderwerp uit waarmee ze een pagina uit een fictieve 17de-eeuwse krant gaan maken. De leerlingen maken een taakverdeling: wie schrijft een stukje en waarover, wie gaat de 'foto' maken.

40 minuten - Aan de opdracht werken, in groepjes

Help de groepjes op weg. Welk onderwerp hebben ze gekozen? Wat weten ze daarover te vertellen? Welke rubrieken maken ze? En staan er ook advertenties op de pagina? Bijvoorbeeld het onderwerp wonen. Wie woonden er in de grote grachtenpanden in Amsterdam? Hoe verdienden zij hun geld? Een plaatje erbij (geschilderd of uit een tijdschrift gescheurd) van een interieur van een woning. En een advertentie over luxe artikelen, zoals tulpenbollen en zilverwerk. Misschien zelf een roddelrubriek met weetjes en schandalen over de rijken. Of het onderwerp VOC. Over nieuwe handelsroutes die zijn ontdekt of schepen die net zijn aangekomen met tabak en koffie. Met een rouwadvertentie met namen van bemanningsleden die het niet hebben overleefd. Of het onderwerp Nederlanders in het buitenland (de koloniën), met een reisverslag en ervaringen over het leven op een handelspost in Batavia (Indonesië).

10 minuten – Eindresultaten bespreken en afronden, klassikaal

Hang de eindresultaten op in de klas. Laat ieder groepje een toelichting geven op de krantenpagina en de teksten voorlezen.